

Лілік Ольга

<https://orcid.org/0000-0002-5187-1944>

Researcher ID GQB-0015-2022

Доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри української мови, літератури та журналістики,
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(Чернігів, Україна) E-mail: lilik8383@ukr.net

АНАЛІЗ МЕДІАТЕКСТІВ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ІНФОМЕДІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ: ТЕОРІЯ І ДОСВІД

Мета статті – схарактеризувати теоретичні засади аналізу медіатекстів у контексті розвитку інфомедійної грамотності майбутніх учителів, систематизувати накопичений досвід.

Методологія. У процесі дослідження використано такі методи: аналіз наукової літератури з проблеми дослідження; метод спостереження за освітнім процесом у закладах вищої освіти; аналіз виконаних студентами завдань, пов'язаних із аналізом медіатекстів; систематизація та узагальнення отриманих практичних результатів.

Дослідження ґрунтувалося на таких методологічних підходах: аксіологічному, що передбачав цілеспрямований вплив на ціннісно-світоглядну сферу майбутніх учителів із метою усвідомленого й відповідального споживання й продукування медіапродукції; діяльнісному, що був спрямований на активне залучення майбутніх учителів до аналітичної діяльності з медіатекстами з метою цілеспрямованого формування в них інфомедійної грамотності; компетентнісному, що передбачав розгляд інфомедійної грамотності як складника медіакомпетентності, а також установа зв'язків досліджуваного феномена із загальними й фаховими компетентностями, зафіксованими у відповідних освітньо-професійних програмах, за якими здійснюється професійна підготовка майбутніх учителів.

Наукова новизна. У статті представлено авторський досвід, пов'язаний із формуванням навичок аналізу медіатекстів у контексті формування інфомедійної грамотності майбутніх учителів у процесі їхньої професійної підготовки в закладах вищої освіти.

Висновки. З'ясовано, що медіатексти є інтегративними утвореннями, витворами масовоінформаційної діяльності та масової комунікації, що мають на меті вплинути на реципієнта, переконати його. Констатовано, що на сьогодні в науковому дискурсі розроблені підходи до аналізу медіатекстів в освітньому процесі закладів середньої і вищої освіти, запропоновані класифікації медіатекстів на основі різних критеріїв. Окрім того, накопичено певний досвід, який потребує осмислення й узагальнення. З цією метою наведено приклади завдань для аналізу змістового наповнення й ідейного змісту статті-спростування Ю. Винничука «Красива мильна бульбашка», а також запропоновано практику студентських відповідей, які засвідчили наявність у них сформованих навичок спостереження за текстом, аналізу його змістового наповнення, здатності враховувати контекст і підтекст, уважно ставитися до фактів і аргументів тощо.

Ключові слова: майбутні вчителі, професійна підготовка, медіатекст, здобувачі вищої освіти, інфомедійна грамотність.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими або практичними завданнями. Процеси глобалізації, які на сьогодні охопили всі сфери життєдіяльності людини, актуалізують необхідність розбудови в Україні ефективної системи медіаосвіти, яка потребує розроблення інноваційних шляхів, а також перегляду панівних підходів до застосування традиційних методів і засобів навчання. Це зумовлює необхідність цілеспрямованого й кваліфікованого формування інфомедійної грамотності майбутніх учителів, адже вони, по-перше, мають бути медіаграмотними, володіти методами і прийомами роботи з медіаматеріалами, уміти ефективно шукати й критично осмислювати інформацію, а по-друге, уміти сформулювати відповідні знання, уміння й навички в учнів, щоб вони могли протистояти дезінформації, не піддаватися на маніпуляції, розпізнавати фейки тощо. Важливим аспектом інфомедійної грамотності особистості є здатність сприймати й аналізувати

медіатексти, оскільки саме вони сприяють формуванню медіапростору персоналії, а в перспективі впливають на розвиток у неї інфомедійної грамотності. Як зазначає Н. Грона, звернення до засобів масової комунікації (друковані матеріали, відеопродукція, телебачення, інтернет, радіомовлення) в освітньому процесі забезпечує підготовку молодого покоління до життя в трансформаційному суспільстві, зокрема до опанування алгоритмів інтерпретації медіатекстів, формування здатності до сприймання та аргументованого оцінювання інформації, її цілеспрямованого пошуку, розвитку критичного мислення, самостійного продукування висловлення, тобто створення медіатекстів [2]. Нам імпонує думка дослідниці, оскільки вона підтверджує безпосередню залежність між роботою здобувачів освіти з медіатекстами й рівнем сформованості в них інфомедійної грамотності.

У цьому контексті варто зауважити, що на доцільності цілеспрямованого формування інфомедійної грамотності здобувачів середньої і вищої освіти зацентовано в низці міжнародних і державних законодавчих і нормативно-правових актів, зокрема: Феській декларації ЮНЕСКО з медіаінформаційної грамотності (2011), Паризькій декларації ЮНЕСКО з медіаінформаційної грамотності в цифрову епоху (2014), законах України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні (2013), Указі Президента України «Про Доктрину інформаційної безпеки України» (2017), Концепції «Нова українська школа» (2016), Концепції упровадження медіаосвіти в Україні (2016) тощо. Положення зазначених документів були імплементовані в практику роботи багатьох закладів середньої і вищої освіти України, а також набули практичного застосування в межах різноманітних грантових проєктів. Водночас на сьогодні не втрачає своєї актуальності проблема, пов'язана з осмисленням наявного досвіду й пошуком ефективних шляхів для використання окремих методів, прийомів і засобів формування інфомедійної грамотності в освітньому процесі.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Поняття «медіатекст» виникло в англомовній науковій літературі в 90-х роках ХХ століття й набуло розповсюдження в контексті функціонування засобів масової інформації. Низка дослідників, з-поміж яких варто згадати Р. Фаулера, Н. Фейєрклафа, А. Белла, Т. ван Дейка, М. Монтгомері, аналізували медіатексти з позицій соціолінгвістики, функціональної стилістики, теорії дискурсу, прагнули з'ясувати технології впливу засобів масової інформації на реципієнтів, пропонували різноманітні способи опису різних типів медіатексту.

Дослідженням медіатексту в українському лінгвістичному дискурсі присвячені наукові праці В. Різуна, Л. Шевченко, В. Здоровеги, К. Серажим. Вони звертають увагу на жанрові трансформації в сучасних масмедіа, принципи мовного оформлення медіатексту, специфіку уживання тропів та стилістичних фігур із позицій їхнього структурного оформлення, семантико-стилістичні особливості медіатекстів, специфіку їхнього функціонування тощо. Окрім того, упродовж попередніх десятиліть з'явилося чимало методичних досліджень, присвячених роботі з медіатекстами на заняттях із різних навчальних дисциплін у закладах середньої і вищої освіти. У цьому контексті варто згадати публікації Н. Грони, Ю. Казакова, Н. Рижих, М. Ольховик, О. Семенов, М. Ячменик. До окремих аспектів використання медіатекстів в освітньому процесі закладів середньої і вищої освіти ми вже також зверталися в попередніх наукових статтях [6; 7; 8; 9; 10]. Водночас варто наголосити, що на сьогодні потребує систематизації передусім практичний досвід роботи з медіатекстами, що стане основою для подальших теоретичних узагальнень.

Мета статті – схарактеризувати теоретичні засади аналізу медіатекстів у контексті розвитку інфомедійної грамотності майбутніх учителів, систематизувати накопичений досвід.

Висвітлення процедури теоретико-методологічного та/або експериментального дослідження із зазначенням методів дослідження. Під час наукового пошуку використано такі методи: аналіз наукової літератури з проблеми дослідження, що дав змогу схарактеризувати теоретичні засади аналітичної роботи з медіатекстами під час формування інфомедійної грамотності майбутніх учителів; метод спостереження за освітнім процесом у закладах вищої освіти з метою осмислення й узагальнення досвіду щодо роботи з медіатекстами в контексті професійної підготовки майбутніх учителів; аналіз виконаних студентами завдань, пов'язаних із аналізом медіатекстів; систематизація та узагальнення отриманих практичних результатів задля формулювання висновків і рекомендацій.

Дослідження ґрунтувалося на положеннях кількох методологічних підходів, зокрема: аксіологічного, що передбачав цілеспрямований вплив на ціннісно-світоглядну сферу майбутніх учителів із метою усвідомленого й відповідального споживання й продукування медіапродукції; діяльнісного, що був спрямований на активне залучення майбутніх учителів до аналітичної діяльності з медіатекстами з метою цілеспрямованого формування в них інфомедійної грамотності; компетентнісного, що передбачав розгляд інфомедійної грамотності як складника медіакомпетентності, а також установа зв'язків досліджуваного феномена із загальними й фаховими компетентностями, зафіксованими у відповідних освітньо-професійних програмах, за якими здійснюється професійна підготовка майбутніх учителів. Положення цих методологічних підходів були застосовані на основі принципів доцільності й відповідності меті дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Плануючи роботу з медіатекстами, викладач має враховувати, що, на відміну від звичайного тексту, медіатексти є інтегративними утвореннями, витворами масовоінформаційної діяльності та масової комунікації, що мають на меті вплинути на реципієнта, переконати його [5]. Зважаючи на розмаїття медіаресурсів, стрімкі темпи появи інформації й трансформації способів її презентації для широкого загалу, маємо згадати про таку проблему, як класифікація медіатекстів.

Одним з найбільш поширених підходів є поділ медіатекстів на «традиційні» (преса, радіо, книгодрукування, звукопис, кінематограф, телебачення) й сучасні, або «нові» (відео, мобільні телефони, CD, DVD, комп'ютер, Інтернет). Критеріями, що дають змогу їх розмежувати, стали децентралізація, висока пропускна спроможність, інтерактивність, гнучкість форми, змісту й використання інформації [11]. Відповідно, саме з «новими» медіатекстами пов'язують поняття мультимедійності й гіпертекстовості.

У контексті формування інфомедійної грамотності майбутніх учителів найбільш оптимальною, на нашу думку, є класифікація медіатекстів, запропонована зарубіжними дослідниками, а згодом конкретизована українськими науковцями [3; 4; 5]. Розглядаючи медіатекст як багаторівневе утворення, вони пропонують типологію на основі такої усталеної системи параметрів: 1) спосіб створення тексту (авторський – колегіальний); 2) форма творення (усна – писемна); 3) форма відтворення (усна – писемна); 4) канал розповсюдження (носії: друк, радіо, телебачення, Інтернет); 5) функціонально-жанровий тип тексту (новини, коментар, інформаційна аналітика, текст-нарис, реклама); 6) тематична домінанта [3]. Оскільки цю класифікацію вважаємо на сьогодні найбільш вичерпною, то саме на неї й орієнтуватимемося в процесі організації роботи з медіатекстами в межах професійної підготовки майбутніх учителів.

Варто зауважити, що робота з медіатекстами, як і з традиційними текстами, має здійснюватися послідовно й логічно, шляхом реалізації певних етапів. Наприклад, Н. Бондаренко [1] визначила такі етапи робіт з медіатекстами: 1) сприймання (читання, розглядання, слухання); запитання – відповіді, аналіз, інтерпретування, осмислення; 2) умовна ідентифікація медіаінформації за видом, формою, жанром, змістом; 3) виявлення логіки подання інформаційного смислу; 4) встановлення смислового акценту медіатексту; 5) визначення застосовуваних медіатехнологій та мети їхнього використання; 6) зіставлення окремих елементів медіатексту з іншими, і встановлення аналогії; 7) узагальнення й висновування; 8) формування особистого ставлення; 9) формулювання власної позиції щодо подібної медіаінформації загалом [1].

Узагальнюючи положення наукових праць, Н. Бондаренко наголошує, що аналіз медіатекстів можна здійснювати на основі міждисциплінарного та інтерактивного підходів. Загалом доцільно його здійснювати за таким загальним алгоритмом: сюжет → персонажі → авторська позиція → синтез (зіставлення з медіатекстами спорідненої тематики) [1]. У цьому контексті необхідно зауважити, що дослідниця переважно звертається до методики роботи з медіатекстами в закладах загальної середньої освіти. Відповідно, її рекомендації, на нашу думку, варто брати до уваги з огляду на специфіку організації освітнього процесу в закладах вищої освіти, а також особливості освітніх компонентів, засобами яких формується інфомедійна грамотність майбутніх учителів у процесі шляхом аналізу медіатекстів.

Оскільки обсяг статті не дає змоги репрезентувати весь накопичений досвід роботи, пов'язаної з аналізом медіатекстів у контексті формування інфомедійної грамотності майбутніх учителів у процесі їхньої професійної підготовки, то продемонструємо особливості такої роботи на прикладі статті-спростування Юрія Винничука «Красива мильна бульбашка» (посилання за прямим лінком <https://zbruc.eu/node/72439>). Студенти мали прочитати цей медіатекст, а потім дати відповіді на запитання в Googleform (<https://surl.li/cc/jleozd>). На сьогодні до виконання цього завдання долучився 61 здобувач вищої освіти – майбутній учитель закладів загальної середньої освіти. Закцентуємо, що цитати зі студентських робіт подані зі збереженням авторської стилістики, орфографії та пунктуації.

Отже, у межах першого запитання їм було запропоновано визначити, який саме фейк намагається спростувати Юрій Винничук. Власне, переважна більшість відповідей засвідчила, що студенти текст опрацювали, а його тема їм зрозуміла – це інформація про конкурс мов, який нібито відбувся у Парижі в 1934 році, де українська мова посіла 3 місце за милозвучністю після французької та перської мов. Деякі здобувачі вищої освіти прагнули уникнути конкретної відповіді на запитання, даючи загальні відповіді, наприклад: «Різноманітність фейків: тема фейків є надзвичайно широкою, і в межах однієї статті автор міг торкнутися кількох різних фейків або загальних тенденцій в їхньому поширенні» або ж «Юрій Винничук часто виступає проти дезінформації та маніпуляцій у ЗМІ та суспільстві». Такі відповіді можуть свідчити про те, що студенти не ознайомилися зі змістом запропонованого тексту. Аналіз окремих відповідей дав підстави для сумнівів щодо правильної інтерпретації тексту, як-от: «намагається спростувати фейк, який поширюється про його заяву щодо «підтримки Росії» під час війни в Україні», «Автор спростовує міф, що української літератури або культури не існувало до ХХ століття».

Метою другого запитання («Які аргументи наводять автор для спростування цього фейку?») було з'ясувати рівень обізнаності майбутніх учителів з поняттями тези, аргументу, факту, судження, а також рівень сформованості вмінь їх розпізнавати в медіатексті. Зауважимо, що значний відсоток респондентів продемонстрували аналітичний підхід, запропонували ґрунтовну відповідь, наприклад: «Ю. Винничук посилається на відсутність документального підтвердження проведення подібної конференції та відсутність реакції впливових українських видань та мовознавців на подібне явище у філології в окреслені часові межі події» або «1. Немає доказів – відсутні дата, організатори, учасники. 2. Немає згадок у пресі – ні радянській, ні західноукраїнській, ні емігрантській. 3. Суперечливість – різні роки (1928/1934) і різні мови (французька, італійська, перська, іврит, навіть білоруська). 4. Походження – міф народився в діаспорі, а згодом поширився в СРСР. 5. Фальшиві цитати – вигадані «порівняння з італійською» та інші псевдоавторитетні свідчення». Водночас деякі студенти давали лаконічні відповіді, які, проте, також дають підстави вважати, що текст прочитаний: «Немає жодних свідчень та документів, які можуть підтвердити інформацію про проведення цього конкурсу», «Відсутність доказів, згадок у пресі, неточності в датах, організаторах, мовах-учасниках». Подібну стислість у відповідях можемо

пояснити особливостями інтернетного спілкування з його тяжінням до економії мовних засобів та часових ресурсів на виконання завдання.

У контексті третього запитання майбутні учителі мали відповісти, на які джерела посилається сам Юрій Винничук. На нашу думку, подібні запитання мають привернути увагу студентів до необхідності підтвердження своїх думок певною доказовою базою: цитатами з джерел чи наукових праць, фактами чи статистичними даними. Наведемо приклади студентських відповідей: «...для спростування конкретно цього фейку посилається на відсутність згадок про конференцію у журналі «Рідна мова» під редакцією Івана Огієнка. Аналізуючи появу самого міфу, автор посилається на статті А. Метлинського та В. Самійленка, інтерв'ю Юліана Семьонова в журналі «Україна», американську газету «Свобода» тощо», «Журнал «Рідна мова», Газета «Свобода» від 1 жовтня 1893 року, стаття «Дбаймо про фонетичну красу мови», «Автор посилається на публікацію в італійській газеті «Кор'єре делла сера»».

З цим запитанням логічно було взаємопов'язане наступне («Прізвиська яких науковців згадує автор статті для спростування фейку? У чому, на думку автора, полягає проблема з цитуванням джерел?»). Відповіді на це запитання анкети переважно засвідчують усвідомлений підхід майбутніх учителів до посилення на думки науковців і підбір доказової бази: «Ізмаїл Срезневський, Володимир Самійленко, Амвросій Метлинський та ін. Проблема полягає в ігноруванні україноцентричних джерел, вибіркості підходу, недостатній популяризації праць українських учених», «Юрій Винничук у статті згадує Ізмаїла Срезневського, Володимира Самійленка, Амвросія Метлинського та Миколу Бантиша-Каменського. Він показує, що їхні справжні висловлювання часто перекручують: наприклад, у Метлинського йдеться лише про музичність мови, а не про порівняння з італійською; Бантишеві-Каменському приписують слова, яких він ніколи не писав. Проблема, на думку автора, полягає в тому, що джерела цитують неточно, перекручують чи вигадують висловлювання, створюючи «легенди», які поширюються як нібито наукові факти». Для цитування було обрано найбільш повні відповіді на запитання, які засвідчують наявність в здобувачів вищої освіти навичок вдумливого читання й здатності до розуміння медіатекстів.

У контексті наступного запитання майбутні учителі мали вказати, про які фейки ще згадує Ю. Винничук у своїй статті, а також висловити власну думку щодо того, яку роль відіграють ці фейки у формуванні національної свідомості українців і чи варто їх розвінчувати. Прочитуємо деякі відповіді, які свідчать про критичний і уважний підхід до аналізу запропонованого медіатексту: «Міф про бойові мистецтва козацьких характерників та «бойовий гопак». Легенду про старовинну жіночу школу бойового мистецтва «Асгарда». Міф про конференцію у Парижі, де українська мова посіла третє місце. Легенду про «Енеїду» Котляревського під пахвою Наполеона. Фейки створюють почуття гордості та підносять національну самобутність, але водночас підривають довіру до правдивих історичних фактів, сприяють поширенню хибних уявлень і розмивають критичне мислення. Розвінчувати їх необхідно, адже національна свідомість повинна базуватися на правдивій історії та достовірних фактах. Лише через критичне осмислення та відмову від хибних уявлень можна будувати міцну та зрілу національну ідентичність», «Історія про Енеїду Котляревського під пахвою Наполеона, про харківських студентів розстріляних у 1950-х роках, міф про розстріляний з'їзд кобзарів. Фейки перешкоджають і заплутують українців, оскільки вони не зможуть об'єктивно розуміти історію. Я вважаю, що фейки потрібно розвінчувати, щоб забезпечити точне і правдиве розуміння історії. Міфи можуть створювати хибне уявлення і затримувати розвиток національної свідомості українців».

Окреме завдання було пов'язане з аналізом заголовка («Чому автор вживає вислів «красива мильна бульбашка», винесений у заголовок? Цей заголовок є, на вашу думку, інформаційним чи маніпулятивним?»). У результаті було зафіксовано такі відповіді респондентів: «Бо мильна бульбушка є гарною, поки до неї не доторкнешся. Так само із фейками вони гарні, поки не почнеш досліджувати», «Автор використовує цей вислів для позначення вигаданого, романтизованого міфу, який легко розсипається, коли починають перевіряти факти», «Вислів символізує вигадку, яка: Гарно виглядає, але не має жодної реальної основи. Легко руйнується під тиском фактів. Є привабливою для тих, хто шукає підтвердження своїх ілюзій».

Останні два завдання були творчими: у контексті першого з них студенти мали запропонувати власний варіант заголовка для цієї статті. Подаємо найбільш цікаві, на нашу думку, варіанти: «Мені ця назва дуже сподобалась, вона ідеально передає сутність твору, але я б запропонувала «Туманна велич» або «Приємний сон», «Міфи і фейки: як красива ілюзія руйнує правду», «Міфи, що гріють серце, але зраджують розум», «Ілюзія слави», «Фейки, що руйнують ідентичність».

У межах останнього завдання майбутні учителі мали запропонувати запитання для інтерв'ю з Юрієм Винничуком, присвяченого порушеній проблемі. Наведемо приклади запропонованих ними запитань:

- Як впливають ці фейки на українців у часи війни та боротьби за незалежність?
- Як література може допомогти в боротьбі з дезінформацією? Як навчити українців критично мислити й перевіряти інформацію?
- Як ви ставитесь до поширення історичних фейків у сучасному українському суспільстві?
- Чому на вашу думку легенда про «мовний конкурс у Парижі» так міцно закріпилася в масовій свідомості українців? Як подібні фейки впливають на формування української національної ідентичності?
- Наскільки поширені подібні фейки серед населення України сьогодні?
- Чи є схожі міфи в історії інших народів? Як вони впливають на національну свідомість?
- Яка роль шкільної освіти та підручників у поширенні цих фейків? Як можна відрізнити історичний факт від вигадки або легенди, якщо немає прямо доступних джерел?

– Чи є зараз такі фейки про українську мову? Якщо так, як їх можна спростувати?

На нашу думку, виконання таких завдань сприяє розвитку критичного мислення здобувачів вищої освіти – майбутніх учителів, а також формуванню в них навичок спостереження за текстом, аналізу його змістового наповнення, врахування контексту і підтексту, уважному ставленню до фактів і аргументів, а також у перспективі вплине на самостійність їхніх суджень і актуалізацію творчого потенціалу.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, медіатексти є інтегративними утвореннями, витворами масовоінформаційної діяльності та масової комунікації, що мають на меті вплинути на реципієнта, переконати його. На сьогодні в науковому дискурсі розроблені підходи до аналізу медіатекстів в освітньому процесі закладів середньої і вищої освіти, запропоновані класифікації медіатекстів на основі різних критеріїв. Окрім того, накопичено певний досвід, який потребує осмислення й узагальнення. З цією метою наведено приклади завдань для аналізу змістового наповнення й ідейного змісту статті-спростування Ю. Винничука «Красива мильна бульбашка», а також запропоновано приклади студентських відповідей, які засвідчили наявність у них сформованих навичок спостереження за текстом, аналізу його змістового наповнення, здатності враховувати контекст і підтекст, уважно ставитися до фактів і аргументів тощо.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в продовженні роботи з цілеспрямованого формування готовності майбутніх учителів до аналізу медіатекстів, а також в експериментальній перевірці розробленої методики.

References

1. Бондаренко Н. Медіатекст як ресурс осучаснення й збагачення змісту підручника української мови. URL: <https://surl.lu/uvdgkk>. (дата звернення: 12.12.2025).
Bondarenko, N. (2021). Mediatekst yak resurs osuchasennia y zbahachennia zmistu pidruchnyka ukrainskoi movy [Media text as a resource for modernizing and enriching the content of the Ukrainian language textbook]. Retrieved from: <https://surl.lu/uvdgkk> [in Ukrainian].
2. Грона Н. Робота з медіатекстом у процесі підготовки фахівців різних напрямів. URL: <https://surl.li/bfyiyi>. (дата звернення: 14.12.2025).
Hrona, N. Robota z mediatekstom u protsesi pidhotovkyfakhivtsiv riznykh napriamiv [Working with media text in the process of training specialists in various fields]. Retrieved from: <https://surl.li/bfyiyi> [in Ukrainian].
3. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості: підручник. Львів: ПАІС, 2004. 268 с.
Zdoroveha, V. Y. Teoriia i metodyka zhurnalistskoi tvorchosti: pidruchnyk [Theory and methods of journalistic work: textbook]. Lviv: PAIS, 2004. 268. [in Ukrainian].
4. Казаков Ю. М. Педагогічні умови застосування медіаосвіти у процесі професійної підготовки майбутніх учителів: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04. Луганськ, 2007. 24 с.
Kazakov, Yu. M. (2007). *Pedahohichni umovy zastosuvannia mediaosvity u protsesi profesiinoy pidhotovky maibutnykh uchyteliv* [Pedagogical conditions for the use of media education in the process of professional training of future teachers]. Extended abstract of Candidate's thesis in Pedagogy. Luhansk. 24. [in Ukrainian].
5. Курган К. С. Типологія медіатекстів як основа формування медіаграмотності студентів. URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/3014/2749> (дата звернення: 12.12.2025).
Kurhan, K. S. (2019). Typolohiia mediatekstiv yak osnova formuvannia mediahramotnosti studentiv [Typology of media texts as a basis for the formation of students' media literacy]. Retrieved from: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/3014/2749> [in Ukrainian].
6. Лілік О., Сазонова О., Бивалькевич Л. Формування візуальної грамотності майбутніх учителів початкової школи засобами художньої літератури за допомогою онлайн-інструментів. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*, 2021. Вип. 168. С. 210–216.
Lilik, O., Sazonova, O., Byvalkevych, L. (2021). Formuvannia vizualnoi hramotnosti maibutnykh uchyteliv pochatkovoї shkoly zasobamy khudozhnoi literatury za dopomohoiu onlain-instrumentiv. [Formation of visual literacy of future primary school teachers by means of fiction with the help of online tools]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Chernihivskiy kolehium» imeni T.H. Shevchenka – Bulletin of T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»*, 168, 210–216. [in Ukrainian].
7. Лілік О. О., Шумейко З. Є. Особливості формування візуальної грамотності здобувачів вищої освіти засобами навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням». *Науковий вісник Сіверщини. Серія: Освіта. Соціальні та поведінкові науки*, 2023. № 1. С. 125–135.
Lilik, O. O., Shumeiko, Z. Ye. (2023). Osoblyvosti formuvannia vizualnoi hramotnosti zdobuvachiv vyshchoi osvity zasobamy navchalnoi dystsypliny «Ukrainska mova za profesiinym spriamuvanniam» [Features of the formation of visual literacy of higher education students by means of the academic discipline «Ukrainian language for professional orientation»]. *Naukovyi visnyk Siversshchyny. Seriia: Osvita. Sotsialni ta povedinkovi nauky» – Scientific Bulletin of the Severshchyna. Series: Education. Social and behavioral sciences*, 1, 125–135. [in Ukrainian].
8. Лілік О. Формування медіаграмотності майбутніх учителів української мови і літератури: практичні аспекти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип 27, том 6. С. 106–109.

- Lilik, O. (2020) Formuvannya mediahramotnosti maibutnikh uchyteliv ukrainskoi movy i literatury: praktychni aspekty [Formation of media literacy of future teachers of the Ukrainian language and literature: practical aspects]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk – Current issues of the humanities*, 27, 6, 106–109. [in Ukrainian].
9. Лілік О. О., Сазонова О. О. Формування інформаційної грамотності майбутніх учителів української мови і літератури. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля*. 2022. № 1(23). С. 173–179.
Lilik, O. O., Sazonova, O. O. (2022). Formuvannya informatsiinoi hramotnosti maibutnikh uchyteliv ukrainskoi movy i literatury [Formation of information literacy of future teachers of the Ukrainian language and literature]. *Visnyk universytetu imeni Alfreda Nobelia – Bulletin of the Alfred Nobel University*, 1(23), 173–179. [in Ukrainian].
10. Лілік О. О., Сазонова О. В. Українська мова (за професійним спрямуванням): інфомедійний контекст. Чернігів: НУЧК, 2022. 134 с.
Lilik, O. O., Sazonova, O. V. Ukrainska mova (za profesiinym spriamuvanniam): infomediinyi kontekst [Ukrainian language (for professional purposes): infomedia context]. Chernihiv: NUChK. [in Ukrainian].
11. Різун В. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник. Київ: Центр Вільної Преси. 2013. 352 с.
Rizun, V. (2013). Mediaosvita ta mediahramotnist: pidruchnyk [Media education and media literacy: textbook]. Kyiv: Tsentr Vilnoi Presy. [in Ukrainian].

Lilik Olha

<https://orcid.org/0000-0002-5187-1944>
Researcher ID GQB-0015-2022

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor of the Department of Ukrainian Language,
Literature and Journalism,

T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: lilik8383@ukr.net

ANALYSIS OF MEDIA TEXTS IN THE CONTEXT OF DEVELOPMENT OF FUTURE TEACHERS' MEDIA LITERACY: THEORY AND EXPERIENCE

The purpose of the article is to characterize the theoretical foundations of media text analysis in the context of developing media literacy of future teachers, and to systematize the accumulated experience.

Methodology. *The following methods were used in the research process: analysis of scientific literature on the research problem; method of observing the educational process in higher education institutions; analysis of tasks completed by students related to the analysis of media texts; systematization and generalization of the obtained practical results.*

The research was based on the following methodological approaches: axiological, which provided for a targeted impact on the value-worldview sphere of future teachers with the aim of conscious and responsible consumption and production of media products; activity, which was aimed at actively involving future teachers in analytical activities with media texts in order to purposefully form their infomedia literacy; competence, which involves considering infomedia literacy as a component of media competence, as well as establishing connections between the phenomenon under study and general and professional competencies recorded in the relevant educational and professional programs, according to which future teachers are professionally trained.

Scientific novelty. *The article presents the author's experience related to the formation of media text analysis skills in the context of forming infomedia literacy of future teachers in the process of their professional training in higher education institutions.*

Conclusions. *It was found that media texts are integrative formations, products of mass information activity and mass communication, which aims to influence the recipient, to convince him. It was stated that today in the scientific discourse approaches to the analysis of media texts in the educational process of secondary and higher education institutions have been developed, classifications of media texts based on various criteria have been proposed. In addition, some experience has been accumulated that requires comprehension and generalization. For this purpose, examples of tasks for the analysis of the content and ideological content of the article-promotion by Yu. Vynnychuk «Beautiful Soap Bubble» are given, and examples of student responses are also offered, which attested to the presence of their formed skills of observing the text, analyzing its content, the ability to take into account the context and subtext, to be attentive to facts and arguments, etc.*

Keywords: *future teachers, professional training, media text, higher education students, infomedia literacy.*

Стаття надійшла до редакції 24.11.2025 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Грищенко С. В.